

MAKTABDA ADABIYOT DARSLARIDA O'QUV TOPSHIRIQLARI TIZIMINI TASHKIL ETISH

Rasulova Gulbaxor Kerimbayevna

Toshkent amaliy fanlar universiteti "Pedagogika" kafedrası dotsenti, f.f.f.d (PhD)

Annotatsiya: maqolada adabiy ta'limni rivojlantirish masalasi, xususan o'quv topshiriqlarini takomillashtirish, adabiyot o'qitishda savol va topshiriqlar mazmunini o'rganish, asr mohiyatini ochib beruvchi o'quv topshiriqlar ishlab chiqishning ilmiy- metodik asoslarini o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Adabiy ta'lim, ta'lim mazmuni, ish daftari, bilim, ko'nikma, savol, topshiriq va malakalar.

Rivojlangan mamlakatlarda adabiyot o'qitish bo'yicha yaratilgan ilmiy-metodik adabiyotlarda adabiy ta'lim, asosan, matn bilan ishlash, turli uslublarda yozilgan ma'lumotlarni o'qib tushunish va ularga munosabat bildirish ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltiriladi. Har bir darsda o'quvchiga taqdim etilayotgan ma'lumotning kundalik hayotda amaliy ahamiyatga ega bo'lishiga alohida e'tibor qaratiladi. O'quv jarayonida savollar, topshiriqlar va mashqlardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshiradi.

Hozirgi kunda ko'plab mamlakatlar xorijiy tillarni o'qitish bo'yicha xalqaro metodika yutuqlaridan muvaffaqiyatli foydalanib kelmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalqaro metodikalarda nutqiy ko'nikmalarni rivojlantirish, o'quvchini turli muloqot vaziyatlariga tayyorlash eng muhim masalalardan biri hisoblanadi. Bu maqsadlarga erishish esa, avvalo, o'quv topshiriqlarining mazmuni va sifatiga bog'liq.

Axborot asrida yashayotgan bugungi maktab o'quvchisi axborot oqimida yo'nalishni topa olishni o'rganishi zarur: ma'lumotni izlash, tizimlashtirish, taqqoslash, umumlashtirish hamda turli shakllarda berilgan axborot bilan ishlash ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim. Shu bois daftar tarkibida axborot bilan ishlash malakasini rivojlantiruvchi turli topshiriqlar — matnlar, lug'atlar, ro'yxatlar, jadvallar, rasmlar, diagrammalar va piktogrammalar asosida mashqlar — bo'lishi kerak. Shuningdek, o'quvchi o'z faoliyatini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lishi muhimdir: bilimlarni o'zlashtirish jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni kuzatish, ta'limdagi hamkorlik samaradorligini baholash, shaxsiy kuchli jihatlarni to'g'ri anglashni o'rganish, hamda oraliq va yakuniy nazoratni amalga oshirish zarur. Buning uchun qo'llanma o'z-o'zini nazorat qilish va o'zini baholash uchun sharoit yaratib berishi lozim.

Biz ishlab chiqqan 5-sinf darsligi asosidagi ish daftaridan Xalq og'zaki va ijodiga bag'ishlangan bo'limga doir topshiriqlarni ko'rib chiqamiz.

MAVZU: ALISHER NAVOIY

Topshiriq 1. Darslikda berilgan matn asosida quyidagi A.Navoiy ijodi bilan bog'liq ma'lumotlarni to'ldiring.

Alisher Navoiy yil 9-fevralda tug'ilgan.
 Alisherning sevimli mashg'ulotlaridan bo'lgan. Bu haqda shoirning o'zi
 dostonida bunday xotirlaydi: "Hech esimdan chiqmaydi: maktabda o'qib yurgan paytlarim edi. xotiramizni mustahkamlash, zehnimizni o'tkirlash va savodimizni ravon qilish uchun o'qitar, yod oldirar edi. Ba'zan nasriy
 ni mutolaa qilsak, goho kabi she'riy asarlarni o'ir edik. Men ayniqsa Fariduddin Attorning dostoniga alohida mehr qo'ydim. Bu asarni takror-takror o'qir edim".
 Alisher Navoiy vafot etgan.

Topshiriq 2. Savollarga javob yozing.

1. Alisher Navoiyning "Xamsa" asarining birinchi dostoni qanday nomlanadi?

2. Inson nima uchun yolg'on gapiradi?
3. Rost gapirish osonmi yoki yolg'on gapirish?
4. Yolg'on va rostgo'ylik haqida maqollar yozing.

MAVZU: SHE'R VA DURROJ

Topshiriq 1. Quyidagi savollarga javob yozing.

1. To'qayda yashaydigan sher nima uchun doim bolasini tishlab yurar edi?
2. Sher vahmidan qaysi parranda qo'rquvda yashar edi?
3. Sher nima uchun doim g'am-tashvishda yurar edi?
4. Sher durrojga nima taklif qildi?
5. "Sher va durroj" masalida qanday g'oya ifodalangan?
6. Hikoyaning nasriy bayoni asosida ushbu so'zlarning izohini yozing.

So'z	Izohi
Beshada	
Tund	
Mo'r	
Durroj	
Aduv	
Sipehr	
Sayyod	
Kizb	
Emin o'l	
Lahn	

1. "Hotami Toy" qanday shaxs bo'lgan?
2. Saxiy va axiy o'rtasidagi farqlarni izohlang.

Olib borilgan tadqiqot nuqtayi nazardan quyidagicha xulosalar qilindi.

1. Biz ishchi daftarni innovatsion ko'p funksiyali o'quv qo'llanmasi, yangi texnologiyalarni joriy etish uchun ochiq, barcha imkoniyatlarga ega deb hisoblaymiz.

2. Ish daftarlaridan foydalangan holda o'quv jarayonini o'rganishga bag'ishlangan ilmiy ishlarni tahlil qilish va Davlat ta'lim standarti talablarini o'rganish zamonaviy ish kitobiga qo'yiladigan talablarni aniqlash imkonini berdi:

Biz tomonidan ishlab chiqilgan o'quv vazifalari tizimi ish daftarlarida taqdim etilganda samarali natija beradi. Buning bir necha asosiy sabablari mavjud. **Birinchidan**, ta'lim vazifalari murakkablik darajasi bo'yicha farqlanadi va ular Davlat ta'lim standarti talablariga mos keladi. **Ikkinchidan**, mazkur vazifalar tizimi nafaqat fanga oid, balki meta-predmet natijalarni ham shakllantirish imkonini beradi. Bular qatoriga kognitiv, kommunikativ, tartibga solish hamda shaxsiy o'quv faoliyati kiradi. Shu jihatdan u zamonaviy ta'lim talablariga to'liq javob beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Болотова А.И. Рабочая тетрадь как средство развития познавательной самостоятельности при обучении математике младшего школьника: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Bolotova Al'ena Ivanova – M.: 2012 - 24 c.
2. Unt I.E. Индивидуализация и дифференциация обучения / I.E. Unt. –M.: Педагогика. 1990. - 197 с.
3. Leontev A.N. Проблемы развития психики. – M.: Педагогика, 1972. – 576 с.
4. Молдавская Н.Д. Литературное развитие школьников в процессе обучения. – M.: Педагогика, 1976.-224с
5. Rozikov O.R. va boshqalar. Didaktika. – T.: Fan, 1997. – 256 b.

6. Hamroyev G'. Ona tilidan o'quv topshiriqlari tuzish metodikasi –Toshkent. Donishman ziyosi, 2021. 157 b.
7. Cho'lpon. Adabiyot nadir? – Toshkent: Cho'lpon nashriyoti, 1994. – 37-b.
8. Dolimov S., Ubaydullaev H., Ahmedov Q. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1967. – 225-b.
9. Saidov M. O'zbek maktablarining 5-sinflarida ona tili ta'limi jarayonida tafakkurni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari va ulardan foydalanish metodikasi: ped. fan. nom-di diss. avtoref.TDPU. –Toshkent, 2000. – 25 b.
10. Hamroev G'. Ona tili o'qitishning samarali usullari. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma. – T.: Bayoz. 2018. 18-b.